

PRESENTACIÓ:

Hi ha diferents maneres de participació de les dones alhora de treballar per la pau. Aquí coneixerem quina ha estat **l'aportació musical de dones cantants** dels últims 50 anys en aquest àmbit. Són dones que han dedicat la seva **vida** tant a la **música** com a la **pau**. D'altres que ens han fet *sonar* la **música** dels seus **països amb desig de pau**, perquè aprenguem a estimar la seva cultura i a valorar-la, i d'altres han format part de **moviments polítics** amb les seves veus.

Obrirem una **maleta plena de cançons** escrites per dones, sobre temes socials, com per exemple la guerra, la pobresa, la violència domèstica, la marginació, el medi ambient, el racisme, la justícia, els Drets Humans, la pau... descobrint també **diferents realitats** protagonitzades per **dones**, cançons que ens parlen sobre elles, coneixent a les protagonistes, què fan, com viuen, què els envolta... escrites també per homes.

Anomenarem varies **iniciatives musicals** cap a la cerca de la pau protagonitzades per dones mitjançant la música. Aquestes seran les activitats que duen a terme la Plataforma de Dones Artistes Contra la Violència de Gènere (PMACVG) i la Marxa Mundial de Dones. I també el canvi de la lletra de l'himne austríac per considerar-se sexista.

Aquesta investigació va destinada al públic en general. Ara bé, la música pot ser utilitzada com a instrument per ensenyar la pau en el currículum escolar. Sent així a les darreres pàgines es facilita una **fitxa musical** per treballar les cançons que es troben a continuació.

Abans de donar pas al contingut d'aquesta investigació, els **objectius Generals** que es persegueixen són:

- Veure que la música pot ser un instrument per la pau. Aprendre del poder que poden tenir els músics i la música, com a transmissora de missatges relacionats amb la pau.
- Aprendre una altra història de la música, la de la música i la pau. Cal buscar altres dimensions a l'obra musical, i a on la pau adopta molts sentits diferents.
- Aprendre a valorar les aportacions musicals que es realitzen a favor de la pau i reconèixer les aportacions dels músics en la construcció d'un món millor, a on les expressions artístiques es converteixen en instrument de millora del nostre entorn.
- Comprendre els missatges que es troben a les obres seleccionades. Sent així l'alumne, com a consumidor crític i creador, o bé tots nosaltres, hem de ser conscients de quin paper volem jugar.
- Fomentar la creativitat.
- Reflexionar sobre el nostre entorn, la nostra actitud i comportament, a partir de les cançons, ja que ens traslladen a altres situacions que potser no havíem imaginat mai.
- Fomentar l'empatia.
- Ser conscients de les qualitats implícites en la música: potenciar valors com l'escolta, el diàleg, el respecte i tolerància, el desenvolupament d'actituds solidàries i de convivència, la comunicació emocional, etc.
- Veure i aprendre de la capacitat de mobilització que poden tenir els cantants i grups amb el seu entorn, mantenint viva la idea d'esperança a través de les cançons i activitats que duen a terme per aconseguir un món millor.
- Aprendre a identificar les cançons, cantants i iniciatives en el camp de la música i la pau.
- Interessar-se per aquelles manifestacions musicals que es duen a terme arreu del món, i que són diferents a la nostra cultura, i veure que la música pot ser un element d'unió entre elles.

I els **objectius Específics**:

- Veure quina ha estat l'aportació musical de les dones en la construcció de la pau a través dels seus actes. Veurem com varies dones cantants, Miriam Makeba, Nina Simone, Joan Baez, Sara Alexander i Noa, han decidit aprofitar el seu rol de músic per denunciar, respectivament, la situació d'*apartheid* que vivia Sud-àfrica; el racisme que imperava als Estats Units durant els anys 60; la guerra del Vietnam i altres conflictes armats; i la crida per la pau a l'Orient Mitjà protagonitzada per la Sara Alexander i la Noa.
- Veure quina ha estat l'aportació musical de les dones al cantar-nos les músiques tradicionals dels seus països com a desig de pau.
- Veure que hi ha hagut dones implicades en moviments polítics-musicals.
- Conèixer la situació de vida de les dones cantants als seus països d'origen, les seves tradicions, la situació política del país... i les situacions que han portat a moltes d'elles, a exiliar-se.

- Veure quina ha estat l'aportació musical de les dones en la construcció de la pau a través de les seves cançons. Sent així veurem com les dones han alçat la veu demanant la pau i per criticar les guerres, el paper submís dels soldats, la mort d'innocents, la frustració amb què viuen moltes persones dia a dia, la discriminació, la pobresa, la misèria, la violència domèstica, la violència infantil, la cultura de les armes, l'imperialisme, la contaminació, la situació en què viuen moltes dones, els moviments de desplaçats interns i refugiats, crisis humanitàries...
- Conèixer cançons escrites tant per homes com per dones que ens remetent a històries protagonitzades per dones en el camp de la construcció de la pau (*Las Madres de Mayo*, *Rigoberta Menchú* i *Aung San Suu Kyi*), o a situacions de violència que elles viuen i que són denunciades mitjançant cançons.
- Veure quina ha estat l'aportació musical de les dones en la construcció de la pau a través de varies iniciatives liderades per elles mateixes, que es materialitzen amb concerts, xerrades, trobades, reunions, gires musicals, marxes...
- Conèixer les diferents realitats en que viuen moltes dones arreu del món.

DONES, MÚSICA I PAU:

Tot seguit es dona pas a unes cantants que han decidit prendre part en la construcció de la pau a través de la seva música, amb les seves cançons, amb la participació a varis concerts, gires, festivals, convertint-se en activistes, tant per la lluita dels drets civils, la noviolència, els Drets Humans, la pau... Elles son **Miriam Makeba**, la **Nina Simone**, la **Joan Baez**, la **Sara Alexander** i la **Noa**.

MIRIAM MAKEBA va néixer a Sud-àfrica el 1932. De ben petita ja va ser víctima indirecta de les polítiques sud-africanes, ja que va passar els seus primers 6 mesos de vida a la presó amb la seva mare, empresonada per vendre cervesa casolana il·legalment fruit de les necessitats econòmiques.

De petita descobrirà el cant amb els *Bapedis*, una tribu del Nord Transvaal, i amb els anys formarà part de diversos grups musicals com *Manhattan Brothers* i *The Skylarks* convertint-se en la primera cantant sud-africana de reconeixement internacional, sent l'estrella més gran de Jazz dels 50 a Sud-àfrica.

Miriam Makeba o altrament anomenada **Mama Africa**, va decidir aprofitar el seu rol de cantant per lluitar contra la desigualtat, la injustícia, la llibertat del poble africà, l'*apartheid*, el racisme, els drets de les dones i la pau, convertint-se en una activista pels DDHH i en el símbol de les classes oprimides, a través del contingut de les seves cançons i dels seus actes.

L'any 1959 va aparèixer en el documental *antiapartheid "Come Back Africa"*, del director Lionel Togosin, estrenat al Festival de Cinema de Venècia, on es mostrava com era la vida diària sota l'*apartheid*.

Fruit de la situació d'*apartheid* que vivia Sud-àfrica decideix abandonar el seu país el 1957, instal·lant-se a Londres i Nova York, a on impulsa la seva carrera musical.

L'any 1963 va parlar davant d'un comitè especial de les NNUU a on va denunciar l'*apartheid* i el "*malson de la brutalitat policial i el terrorisme del govern*", demanant el boicot internacional dels països cap a Sud-àfrica. Aquest fet va provocar que el govern sud-africà li prohibís retornar al país, així com la prohibició de les seves cançons.

Sent així comença un exili que li durarà 30 anys, podent retornar a Sud-àfrica als 90. Viatja com a ciutadana del món per Àfrica, Europa i EUA. Als EUA és convidada a cantar pel president J.F. Kennedy, i passa a formar part del grup de Harry Belafonte (actor i activista social, que va ser Ambaixador de la Bona Voluntat de la UNESCO) amb qui s'havien conegut a Londres el 1959 i amb qui gravarà 5 àlbums.

Als EUA contraurà matrimoni amb Stokely Carmichael, un dels líders de les Panteres Negres, fet que li portarà la fi dels seus contractes discogràfics, la cancel·lació dels seus concerts i problemes amb les autoritats americanes (cal dir que una de les persones que li va donar suport va ser Nina Simone). Convidada pel President Seku Touré de Guinea ella i el seu marit decideixen instal·lar-se al país, a on Miriam continuarà la seva lluita contra l'*apartheid*, convertint-se alhora en delegada de Guinea a l'Assemblea General de Nacions Unides, a on s'hi adreçarà novament per parlar de l'*apartheid* (1975).

Amb els anys ha obtingut molts reconeixements tant per la seva carrera musical com humanitària. A nivell musical:

- 1965- Guanya un *Grammy*.
- 1993- Rep el *Gran Premi del Consell Internacional de la Música de la UNESCO*.
- 2001- *Premi a la millor artista femenina, South African Music Awards*.
- 2001- *Premi al millor arranjament, Kora All Africa Music Award, Sud-àfrica*.
- 2002- *Popular Music Prize*.

I a nivell humanitari:

-1986- *Certificat de reconeixement en el camp musical*, Los Angeles, per la seva humanitat i perseverança contra l'*apartheid*.

-1986- Rep el *premi de la Pau Dag Hammarskjold*.

-1987- Rep el *Certificat d'Apresiasió del districte de Columbia* per contribuir en la qualitat de vida dels oprimits i exclosos.

-1989- *Premi Corita Kent Peace*, Los Angeles.

-1995- El president de Tunísia la premia amb la *més alta condecoració del país* per les seves fites culturals i pel seu compromís a una causa justa per l'Àfrica. (El mateix any va crear una organització per ajudar a les dones de Sud-àfrica).

-1998- La universitat de *Fort Hare*, Sud-àfrica, la premia amb un *doctorat honorari en Arts*, per la seva "*contribució a una progressiva cultura d'alliberació del seu país de naixement*".

-1999- Va ser designada *Ambaixadora de la FAO*, per la que ha participat en els concerts de *Telefood* celebrats a Jamaica i Espanya, i també en d'altres esdeveniments i espectacles organitzats per la organització, a la que va dedicar la cançó **Masakahane**.

L'any 1997 va participar en un concert a Brussel·les organitzat per la Fundació Yehudi Menuhin, titulat **Les Voix de la Paix, Voices for peace**, del que es va editar un posterior cd, produït per Thierry Van Roy i l'*International Yehudi Menuhin Foundation*, 1998, Auvidis¹.

NINA SIMONE (1933-2003). Cantant de jazz, blues, *Rhythm and Blues* i Soul, pianista, arranjadora i compositora. Va néixer a Tryon, Carolina del Nord, Estats Units, país que abandonaria amb els anys per varis motius, com desacords amb les discogràfiques, el racisme... però l'espurna que la va fer abandonar el país va ser l'assassinat de Martin Luter King el 1969. Se'n va anar a viure a França, i el 1978 va ser detinguda ja que durant la guerra del Vietnam es va negar a pagar impostos.

De ben petita ja va experimentar el racisme, quan als deu anys, al seu primer concert de piano els seus pares van haver de cedir els seus seients de la primera fila perquè hi poguessin seure uns espectadors blancs. Aquest fet i d'altres li van anar forjant un caràcter rebel i el seu art, de mica en mica es va anar convertint en un art de protesta, sent la veu dels oprimits i de la reivindicació dels drets de la població negra nord-americana i de la dona. Als anys 60 es va convertir en activista pels Drets Civils, i es va fer partidària de les Panteres Negres. Ella mateixa havia comentat que sort en va tenir de la música, ja que sinó, vivint les situacions d'injustícia que vivia, hagués reaccionat violentament.

De les seves cançons cal destacar:

Mississippi Goddman, escrita l'any 1963 arrel de l'assassinat de Medgar Evers² (un activista pels drets civils a Mississipi) i quatre infants negres al ser bombardejada una església de Birmingham, Alabama, que retrata l'opressiva situació dels afroamericans als Estats Units.

Four Women, sobre l'amarga situació de les dones negres als EUA que va ser prohibida a Filadèlfia i a Nova York ja que la lletra es va considerar ofensiva.

To be young, gifted and black, inspirada per Lorraine Hansberry (una amiga), que es va convertir en l'himne afroamericà i que parla de l'orgull de la raça negra.

Why the king of love is dead? dedicada a Martin Luter King.

Backlash Blues, basada en un poema escrit per ella per Langston Hughes (poeta americà), a on es descriuen diferents situacions en què es troba l'home negre causades o consentides per l'home blanc.

I Wish I Knew How it Would Feel to be Free, on es descriu tots els sentiments que ella té i el desig de voler-los compartir amb qualsevol, deixant de banda les diferències que ens puguin separar.

¹ Per poder llegir els comentaris que es van fer sobre el concert: <http://www.menuhin-foundation.com/>

² Bob Dylan va escriure la cançó "*Only a pawn in their Game*" sobre l'assassinat de Medgar Evers.

JOAN BAEZ (1941) va néixer a Staten Island (NY). Atrreta per la música des de ben jove, es va anar convertint en una figura i veu de gran compromís social i polític. Sent adolescent va començar a cantar a bars, cafès, clubs... i l'any 1959 va debutar al *Folk Jazz Festival of Newport* (Califòrnia). Als anys 60, va obtenir el sobrenom de la Reina de la Cançó Protesta, anys caracteritzats pel seu activisme polític i musical; va encapçalar vàries protestes i actes contra la guerra, fet pel qual fou detinguda i empresonada; va celebrar actes diversos al costat de Martin Luther King... El 1965, va fundar l'Institut per l'**Estudi de la Noviolència** (actualment anomenat **Centre de Recursos per la Noviolència**). Als 70, continua amb la seva carrera musical i activitats polítiques, visitant Hanoi (Vietnam) per ser testimoni de les conseqüències de la guerra. Les impressions rebudes les va recopilar en un àlbum anomenat *Where are you now, my son?*. Des del 1973 és membre del **Consell Consultiu d'Amnistia Internacional** i el 1979 va fundar *Humanitas International*, una organització per promoure els Drets Humans, el Desarmament i la Noviolència. Als 80 la seva popularitat reprèn embranzida arrel del concert de rock *Live Aid* per recaptar fons per les víctimes de la fam a Etiòpia. Entre els 80 i 90, va viatjar a l'Orient Mitjà, Sarajevo i Amèrica Llatina intentant trobar possibles solucions als conflictes armats.

Joan Baez ha convertit la seva música en un instrument per promoure la pau, la coexistència i enteniment mutu entre ètnies, sexes i cultures diferents, la noviolència, els Drets Humans... Ha gravat uns quaranta àlbums, entre ells ***Baptism: a journey Through Our Time*** (1968), àlbum que conté poderosos missatges contra la violència i la guerra; ***Blessed Are...*** (1971), àlbum dedicat als Drets Humans; ***Gracias a la Vida*** (1974); ***Gone from Danger*** (1997). D'entre totes les seves cançons cal destacar: ***Song of Bangladesh, Cambodia***.

SARA ALEXANDER, va néixer a Jerusalem, de mare turcojueva i pare jueu romaní, ha rebut influència de varis estils musicals i cultures. Va fer el servei militar entrant a formar part del grup artístic més prestigiós de l'armada: **Leakat Ha Nachal**. Abandona Israel el 1967 arrel de la guerra dels Sis dies, però no abandona la seva lluita per la Pau a l'Orient Mitjà. Als 70 comença a viatjar convertint-se en una de les primeres activistes israelianes a favor de la pau, amb el seu lema "*comprensió i reconeixement mutus*". Miguel Àngel Estrella, l'ha definit com "*Una artista visionària que a través de la força del seu amor, el seu coratge i el seu talent, Sara desarma tot l'odi. Més enllà de les fronteres, ella crida ben fort la urgència de l'amor, i fa que la pau triomfi amb cada un dels seus gests*".

Ha enregistrat nou àlbums, el primer **Shalom-Salam** (1979), gravat al vaixell de la pau de l'activista israelià Abe Nathan³. Aquest disc donarà nom a un llibre que escriurà el 1999, sobre les seves experiències personals i esforç en la reconciliació entre israelians i palestins. El 1983 va escriure el llibre **The emergency of love**, sobre les seves cançons de pau i entesa mútues.

Ha participat en moltes gales i organitzacions de diàleg, com l'associació França-Palestina, el partit Progressista per la Pau (Israel) així com altres organitzacions culturals, com *Asociación Música Esperanza* (de Miguel Àngel Estrella) o Internacionals, com la UNESCO. És Presidenta Honorària i membre fundadora de *Bridge for Dialogue* (1994); també és presidenta de la secció francesa *International Friends of Literature, Art and Culture for Peace*. També ha obtingut nombrosos reconeixements.

³ Abe Nathan l'any 1973 va comprar un vaixell i va decidir endinsar-se cap a aigües internacionals prop d'Israel. Ja que el vaixell disposava d'una estació de ràdio va començar un programa per parlar de pau amb alguns dels millors músics de la regió. Ràpidament es va convertir en el programa de ràdio més popular entre els joves. La idea del programa era construir ponts entre els joves israelians i àrabs. El 1997 com a reconeixement del seu esforç se li va entregar el premi Nuremberg Internacional dels DDHH. El 1993 l'estació va tancar, degut a problemes econòmics i a la firma dels acords de pau entre Israel i l'OLP, que va ser un bon moment per celebrar el tancament ja que s'havien complert els objectius de l'emissora. El vaixell va ser enfonsat el 1993, davant de les costes israelianes.

Actualment lidera el projecte **THE YA SALEM**, un intent d'aproximació entre 10 artistes, que fusionen jazz, músiques orientals, balcàniques, gitanes, celtes, jueves...

El 27 de setembre del 2003, va assistir al concert "*Concertons-nous Pour la Paix*" juntament amb altres artistes israelians i palestins, per demanar la pau a l'Orient Mitjà i contra l'ocupació d'Iraq.

NOA. Va néixer el 1969 a Tel-Aviv, però els seus pares es van traslladar a Nova York quan era ben petita. Al 16 anys va decidir retornar a Israel, i als 18 va començar el servei militar, ingressant a una secció que es dedica a cantar i animar a les tropes, sent aviat coneguda amb el nom de la "*Sergent cantaire*". Quan va acabar el servei militar va decidir dedicar-se plenament a la música. També es va canviar el seu nom d'Achinoam Nini pel de NOA, que va ser la primera dona feminista de la que es té constància en escrits, i en hebreu significa germana de la pau.

Amb la seves cançons Noa s'ha erigit com una veu a favor de la pau, la igualtat, la unió dels pobles, cultures i religions, professant una fe il·limitada en l'entesa mútua i el respecte a la vida. En una entrevista ha comentat "*Crec que els homes no poden entendre el que és crear vida i preservar-la. Les dones, pel fet de tenir un fill o filla, tenen la capacitat natural de la tendresa, de la protecció de la cura d'aquesta vida que només elles poden donar. Per això em sentiria feliç si hi hagués més dones fent política, perquè elles saben l'esforç que cal fer per conservar la vida*"⁴. La música l'ha conduït a posicionar-se a favor del què creu i denunciar allò que no vol veure, demostrant que si la música no pot canviar el món, com a mínim pot ajudar-lo a fer-lo millor.

La incansable lluita per la pau es va veure erosionada pels esdeveniments polítics a Orient Mitjà, quan el 4 de novembre de 1995 el primer ministre Israelità Isaac Rabin va ser assassinat poc després de que Noa acabés la seva actuació davant de 50.000 persones en un *rally* musical a favor de la pau a Tel-Aviv. A partir d'aquest moment va incrementar la lluita a favor de la pau entre Israelians i Palestins i al món sencer, lluitant també contra l'integrisme religiós al món i defensant la tolerància de les idees i les diferències culturals. Va participar en un homenatge a la Casa Blanca en memòria d'Isaac Rabin, composant la cançó **Hastav Bilada** i el 1999 amb motiu dels Acords d'Oslo, va ser convidada a cantar.

Dels seus àlbums destaca **Calling**, del 1996, profundament inspirat en el conflicte d'Orient Mitjà. De l'àlbum també cal destacar la cançó **Lama**. I el 2002 l'àlbum **NOW**, un treball marcat per la seva experiència de la maternitat i els seus desigs irreprimibles de que la pau mundial arribi algun dia. En l'àlbum ens parla de maternitat, de guerra, de pau, del planeta, té un record per a John Lennon... De l'àlbum **Noa Gold** (2003) cal destacar **Shalom, Shalom**, que ens parla de l'amor, de la innocència, de la comunicació, de la pau... i **Babel**, que parla d'eliminar fronteres i reforçar la comunicació a través de l'amor, la compassió i la música, independentment de l'idioma.

L'any 1997 també va participar en el concert **Les Voix de la Paix – Voices for Peace**.

⁴ www.juntadeandalucia.es/iam/revistameridiam/numero27/noa.pdf

DONES I MÚSICA COM A DESIG DE PAU:

En el panorama musical també hi ha hagut dones que ens han fet escoltar les músiques dels seus països amb desig de pau, per fer conèixer les seves tradicions culturals i musicals, la seva història, els seus coneixements mil·lenaris... Elles són **Yang Du Tso**, **Houria Aichi**, **Luzmila Carpio** i **Marzieh**.

YANG DU TSO, va néixer a la província de l'Amdo, al Tibet. Va entrar a formar part d'una companyia teatral a on va començar a practicar el cant i la dansa segons la tradició tibetana, adquirint de mica en mica una formació completa, contribuint més endavant al reconeixement de la tradició tibetana fora del país. Actualment viu a Brussel·les i participa regularment en reunions multiculturals a on pot compartir la cultura i les tradicions de la seva regió. L'any 1997 va participar en el concert organitzat per la Fundació Yehudi Menuhin, **Les Voix de la Paix – Voices for Peace**. També ha participat en un disc d'homenatge al Tibet, de Tenzin Gönpo (tibetà exiliat antic membre de l'Institut Tibetà d'Arts Interpretatives).

HOURIA AICHI. Houria (llibertat en àrab) va néixer a Batna als Aures, una regió d'Algèria al cor de les muntanyes Atlas. A l'edat de 7 anys ja acompanyava a la seva àvia en festivals i cerimònies de la seva comunitat, on va aprendre varies cançons sobre les tasques quotidianes de les dones, cançons que encara interpreta. Va anar a viure a París i després d'estudiar sociologia, es va dedicar a buscar cançons sobre les dones dels Aures. Seran cançons d'amor, de funeral, poemes de l'exili... Ella reivindica i transmet una tradició oral que ha perdurat de generació en generació, com les *Azriates*, les dones alliberades dels Aures. Ho fa des de França, la seva terra a l'exili, com un tribut a les dones algerianes i com una oda a la llibertat. L'any 1997 va participar en el cd **Les Voix de la Paix – Voices for Peace**.

LUZMILA CARPIO, va néixer a la comunitat *Qala Qala*, una regió al nord de Potosí, als Andes Bolivians. En aquesta regió les dones mantenen viva la tradició del cant *Aimara* i *Quechua*, de generació en generació, on el cant significa agraïment a la naturalesa per l'aigua, les collites, la bellesa, l'amor, la coexistència entre l'home i la natura... Descendent dels indis *Quechua*, s'ha dedicat a buscar les arrels de la civilització *Ameríndia*, gràcies a la música, que per la seva cultura "*Constitueix un mitjà privilegiat per comunicar-se amb les forces de la naturalesa, les plantes, les muntanyes, els llacs, el sol i la lluna*". A la vegada ella busca el respecte per la identitat del seu poble, sent la portaveu de generacions mil·lenàries, cantant pel record i per l'existència del seu poble, oferint-nos la bellesa dels indis. L'any 2001 en reconeixement a la seva tasca, va ser nomenada **Ambaixadora de la cançó indígena pel Congrés Nacional de Bolívia**. Ha escrit més de 100 cançons. L'any 1997 també va participar a **Les Voix de la Paix – Voices for Peace**.

Ha realitzat varis projectes de desenvolupament local i accions en defensa de la identitat cultural, com per exemple, el suport que ha donat a UNICEF fent campanyes de sensibilització de malalties infeccioses, col·laborant en projectes d'alfabetització i de les cultures americanes; també va gravar la pel·lícula "*Con Luzmila, Julia en Bolívia*" que mostra la dura realitat dels Indis a Bolívia, amb un missatge contra l'exclusió i per la defensa de la identitat cultural dels indis⁵. A la seva pàgina web cal destacar que hi trobem enllaços a organitzacions indígenes, del medi ambient, art i música als Andes.

MARZIEH, nascuda a Teheran el 1926. De ben petita amb el recolzament dels seus pares va començar a cantar, i avui en dia és considerada la *Gran Dama de la Música d'Iran*. El seu repertori és format per més de 1000 cançons clàssiques i modernes, d'Orient i d'Occident.

Des de que els *Mullahs* van arribar al poder, tot i que ella es trobava en el millor moment de la seva carrera, va decidir silenciar la seva veu durant 15 anys, rebutjant el règim integrista i declarant que ella mai cantaria pels *Mullahs*. Les condicions opressives al voltant del règim van augmentar, i els músics van ser menyspreats, humiliats i titllats de corruptes. La situació de les dones va empitjorar i davant d'aquesta situació el 1994 va decidir marxar del país, però en aquells moments va ser víctima

⁵ Per més informació: <http://www.luzmilacarpio.com/>

d'un xantatge quan la seva filla va ser arrestada i incomunicada pel règim, però gràcies a Amnistia Internacional i a diverses personalitats, va encapçalar una campanya de protesta que va finalitzar amb l'alliberament, però no de l'arrest domiciliari. Es va instal·lar a París i va acceptar ser membre honorària del Consell Nacional de Resistència d'Iran. L'any 1997 també va participar a **Les Voix de la Paix – Voices for Peace**.

AYNUR, cantant nascuda a Turquia, a l'ample regió que abasta el Kurdistan l'any 1975. L'any 1992 juntament amb la seva família es va traslladar a viure a Estambul, degut als esdeveniments polítics dels anys 90, ciutat a on va començar a aprendre a tocar el *baglama*, llaüt tradicional turc per excel·lència. *“En aquells temps la música kurda tenia que lluitar amb tota classe de dificultats i tocar-la podia ser molt dur, però vaig persistir i vaig mantenir viva la tradició amb la que havia crescut a través del difícil accés que tenia a les grans músiques Kurda i Turca”*. Per ella *“La música Kurda m'ha nodrit, i m'agradaria fer que aquesta música arribi a un món més ampli. No només la música, sinó també la cultura amb la que vaig néixer. També, com a dona que canta música Kurda, sóc molt conscient de la violència i la opressió que ha afligit a les dones i als infants de la meva comunitat i de tot l'Orient Mitjà. La meva esperança és la pau”*⁶.

El seu penúltim àlbum, anomenat **Keçe Kurdan**, Noia Kurda, va ser “raptat” per un jutge de la ciutat de Diyarbakir, per considerar que la cançó *Keçe Kurdan* incitava a les dones a “anar a les muntanyes” i fomentava “el separatisme”: *“Aixequen-vos, noies, feu sentir les vostres veus al món. Us esperen coses difícils a les alçades. I és que les dones ara avancen, estudien”*. Segons ella, *“És una cançó feminista, i jo estava cridant als joves a unir-se per rebel·lar-se contra el feudalisme”*.⁷ El seu darrer àlbum s'anomena **Nûpel**, Nova pàgina.

⁶ Cites extretes de: <http://www.nodo50.org/javierortiz/jortiz1/diskos/aynur.htm>

⁷ Informació extreta de: **La cantante ACNUR da voz a la mujer Kurda en Turquía. Su nuevo disco, “Nûpel” se acaba de editar en España**. Carlos Galilea. El País, 12/04/06.

DONES, MÚSICA I POLÍTICA:

En els moviments polític-musicals que van aparèixer tant a Amèrica Llatina, a partir dels anys 60, conegut com *La nova cançó Llatinoamericana*, com a Catalunya, amb l'aparició de la *Nova Cançó Catalana*, hi trobem també protagonistes femenines, que tant sols amb dues úniques armes, la veu i la guitarra, van mostrar oposició als règims polítics d'aquells temps.

LA NOVA CANÇÓ/ LLATINOAMERICANA:

Durant els anys 60 i 70 a Amèrica Llatina va aparèixer el moviment anomenat *La nova cançó Llatinoamericana*, que va adoptar diferents noms segons els països, un gènere poètic, musical i social, connectat amb els moviments d'esquerra simultanis i posteriors a la revolució cubana de 1959. El moviment buscava despertar la consciència sobretot en la classe mitjana i obrera proposant un canvi radical de les estructures socioeconòmiques així com mobilitzar-se políticament en contra de la èl·lit i dels interessos de les corporacions multinacionals. Tot això gràcies a la música, a partir de cançons protesta, denunciant les injustícies, la pobresa, amb missatges més directes i compromesos en contra dels governs dictatorials dels 60 i 70 a Amèrica Llatina, convertint-se en els portaveus dels camperols...⁸

Dins de la Nova Cançó Llatinoamericana cal destacar la Veneçolana –d'adopció- **Soledad Bravo**, la Xilena **Violeta Parra** i l'Argentina **Mercedes Sosa**.

SOLEDAD BRAVO, va néixer a Logronyo, Espanya el 1943, però des de ben petita amb els seus pares es van traslladar a viure a Veneçuela. Va formar part de la *Nova Cançó Veneçolana* i de la *Nueva Trova Cubana*, quan a partir de finals dels anys 60, va conèixer a Sílvio Rodríguez i al Pablo Milanés. Després de més de 30 anys d'activitat artística, ens ha deixat més de 30 àlbums i moltes interpretacions, ja que va començar amb el repertori tradicional veneçolà, el *romancero* espanyol i cançons de la *Nueva Trova*, així com del folklore llatinoamericà, del jazz i del bolero.

VIOLETA PARRA, va néixer el 1917 a Xile i va morir el 1967. Tot i la infantesa difícil que va viure, la música li va servir per tirar endavant, de manera que amb els anys es va dedicar a recopilar cançons tradicionals del seu país, així com a la seva interpretació. Va ser també una artista polifacètica, ja que no només va fer música, sinó també pintura, ceràmica, escultura... Violeta va desenvolupar la *Nueva Canción Chilena*, un moviment cultural en contra de la repressiva realitat política xilena, utilitzant les cançons com a instrument de denúncia.

Són moltes les cançons que ens ha deixat, cançons contra l'ordre establert, les institucions, la jerarquia, l'autoritat, com per exemple: **Al centro de la injusticia** (Violeta i Isabel Parra), que ens relata la pobresa, desigualtats i injustícies que amaga Xile; **La denuncia** (co-escrita amb Luis Advis); **La carta**, escrita a París i que descriu la mort del seu germà per participar en una vaga; **La esperanza** (co-escrita amb Luis Advis) cançó que pretén acabar amb la pobresa; **Los pueblos americanos**, que parla de la unió de tots ells deixant de banda fronteres i guerres; **Porqué los pobres no tienen**, cançó que va estar prohibida a Buenos Aires degut al compromís polític manifest "*Porqué los pobres no tienen, A dónde volver la vista, La vuelven hacia los cielos, Con la esperanza infinita, De encontrar lo que su hermano, En este mundo les quita, ¡palomita!, ¡Qué cosas tiene la vida, zambita!*"; **Qué dirá el Santo Padre** "*Qué dirá el Santo Padre, Que vive en Roma, Que le están degollando, A sus palomas*"; **Yo canto a la diferencia** (co-escrita amb Isabel Parra) "*Yo canto la diferencia que hay de lo cierto a lo falso. De lo contrario, no canto*".

MERCEDES SOSA, va néixer el 1935 a Argentina. És considerada una icona de la música folklòrica llatinoamericana. Ha gravat més de 30 àlbums, amb cançons seves i interpretacions de cantants o poetes llatinoamericans. S'ha configurat com la veu dels desfavorits, exigint respecte, la defensa dels més vulnerables, cants d'esperança...

⁸ Per més informació: <http://www.bowdoin.edu/~eyepes/latam/nuevcanc.htm>

Molts dels seus àlbums tenen components polítics, fet pel qual fou censurada durant la dictadura militar, i no només es van prohibir les seves cançons, sinó que també se li va prohibir cantar. En un dels seus concerts va ser detinguda juntament amb 350 espectadors, i l'any 1979 es va exiliar, degut a la inestabilitat política del país, al que retornarà el 1982.

Ha obtingut nombrosos reconeixements, dels que cal destacar:

- 1995. Premi **UNIFEM**, per la seva tasca en defensa dels drets de les dones.
- 1996. Premi del **Consell Internacional de la Música** de la **UNESCO**, tant per la seva contribució musical, per servir a la pau i a la comprensió entre els pobles i a la cooperació internacional.
- 1999. És nomenada **Ambaixadora de la Bona Voluntat de la UNICEF** per Amèrica Llatina i El Carib.
- 2000. Guanya un **Grammy** com a reconeixement de la seva carrera musical.

De les seves cançons destaquen: **Los Pueblos Americanos**; i les interpretacions de les cançons: **Canción para un Niño en la Calle** (Lletra d'Armando Tejada Gómez i Angel Ritro); **Si se calla el cantor** (Horacio Guarani); **Sólo le pido a Dios**, (León Ciego); **Canción para mi América** (Daniel Viglietti); Cal destacar l'àlbum **Hasta la Victoria**, amb cançons de varis autors i de gran contingut polític i social.

LA NOVA CANÇÓ CATALANA:

Espanya entre el 1939 i el 1975 va viure sota la dictadura Franquista, i durant aquesta a Catalunya, qualsevol signe d'identitat catalana fou eliminat. Davant d'això a principis dels anys seixanta, i amb la inspiració de la cançó francesa, va aparèixer un moviment al voltant de la reivindicació idiomàtica i també de caire democràtic anomenat *La Nova Cançó*. En aquest moviment va néixer el grup dels **Setze jutges**, tot i que també van aparèixer altres cantants fora d'aquest. Dels Setze Jutges cal destacar la presència femenina de **Guillermina Motta** i **Maria del Mar Bonet**.

De **GULLERMINA MOTTA** cal destacar les cançons: 1966- **No sé el perquè de les guerres**; el 1967 publica l'EP **Ni flors ni violes**, on en destaquen quatre temes tradicionals escrits amb perspectiva feminista (un d'ells amb nova lletra de Maria Aurèlia Campmany); el 1975 edita el tema **L'any de la dona** (de Maria Aurèlia Campmany).

MARIA DEL MAR BONET ha aprofundit en el cant del folklore de la seva terra, del cant en mallorquí, la cançó popular... a més a més d'algunes cançons polítiques. El 1968 musica el poema de Lluís Serrahima, **Què volen aquesta gent?**, a on es narra la mort d'un estudiant que es llança per la finestra abans de ser detingut per la policia franquista, cançó que va ser censurada sovint pel règim. Fou enregistrada de nou el 1977 al seu àlbum **Alenar**. El 1971 va musicar el poema **Història d'un soldat** de Bartomeu Rosselló-Pòrcel.

L'any 2003 conjuntament amb la Coral Cantiga, participa a l'espectacle "*Caloma. Des de Mallorca a l'Alguer*" al Teatre Nacional de Catalunya del 27 al 30 de març, a on es van registrar tres temes: **L'exèrcit** (Jordi Guardans), **Lluna de pau** (Maria del Mar Bonet) i **Què volen aquesta gent?**, que apareixeran en un futur cd titulat **Lluna de Pau**, a on la recaptació íntegra per les vendes d'aquest es van destinar a la campanya unitària Catalunya per Iraq. Suport humanitari⁹.

⁹ <http://www.catalunyaperiraq.org>

APORTACIÓ MUSICAL DE DONES CANTANTS:

A continuació iniciarem un viatge musical a diferents països del món on les dones cantants ens han intentat descriure diverses situacions que les envoltaven, situant-nos en èpoques i escenaris diferents, però amb la idea comuna de que totes elles o bé han fet cançons sobre temes socials o bé han participat en diverses iniciatives per construir un món millor.

MALETA DE CANÇONS:

CANADÀ I NORD-AMÈRICA:

BUFFY SAINTE-MARIE, canadenc nascuda a *New England* el 1964. La seva cançó **Universal Soldier** va marcar història. En ella narra les característiques d'un soldat universal, que no vol matar però que sap que ho ha de fer; que està lluitant en nom del seu país creient que així la guerra s'acabarà; que entrega el seu cos com a arma de guerra; descriu els suposats ideals pels quals pot lluitar... També cal destacar la cançó **Bury my heart at wounded knee**, en la que critica la política americana en vers els nadius americans, actualment popularitzada per les *Indigo Girls*. I també **My Country, 'Tis of thy people you're dying**, sobre la colonització dels Nadius americans i la hipocresia dels EUA.

LOREENA MCKENNIT, nascuda a Manitoba, Canadà, cantant i compositora de música celta ha enregistrat tretze discs i un doble cd gravat en directe, obtenint nombrosos premis i reconeixements. Del seu repertori cal destacar la cançó titulada **Breaking the Silence**, de l'àlbum **Parallel Dreams**, dedicada a Amnistia Internacional.

Gran part dels beneficis recaptats dels seus discs els ha destinat a projectes benèfics, per exemple els beneficis de **Live in Paris and Toronto** els va destinar a projectes benèfics de Turquia (a la *Lluna Creixent Turca*, al *Fons d'Ajuda per terratrèmols*) i Grècia (a la *Creu Roja Hel·lènica*, al *Fons de preparació i Ajuda per terratrèmols*). El 1998 va fundar el **Fons Commemoriatiu Cook-Press** (CRMF) per la investigació i seguretat de l'aigua. També va fundar **Three Oaks**, una entitat benèfica que dona fons monetaris a grups culturals, mediambientals, històrics i socials¹⁰.

JULIE FELIX, va néixer a Califòrnia el 1938. Cantant de música folk, a partir del 1964 comença la seva carrera musical lligada també a les causes humanitàries; El 1965 va actuar com a Ambaixadora humanitària per l'organització *Christian Aid*; El 1971 va cantar davant de 27.000 persones a Nova Zelanda per demanar als *Kiwis* que no acceptessin anar a la guerra del Vietnam; El 1980 va participar en una marxa per la pau a Amèrica Central, on veient el patiment dels indígenes, de retorn a Anglaterra va decidir realitzar un concert pels refugiats llatinoamericans, pels drets dels homosexuals i per la pau, incloent també protestes contra la guerra del Golf; El 2002 va organitzar un concert a Manchester, juntament amb altres músics, *Guitars Against Landmines*, on va cantar la cançó **Free the land**, convidant a la gent a buscar informació sobre les Mines Antipersona. El concert va comptar amb la col·laboració de *Mines Advisory Group* (MAG).

També ha treballat conjuntament amb la organització britànica *Landmines*, on els patrons de la organització són el cantant Paul McCartney i la seva ex-esposa Heather Mills.

BONNIE RAITT, va néixer el 1949 a Califòrnia. És cantant i compositora de música *blues*. S'ha involucrat en diverses causes socials, sobretot a partir dels anys 70 quan va començar el seu activisme relacionat amb el medi ambient, campanyes pacifistes i pel desarmament, anys¹¹ en els que va participar en nombrosos concerts, rallis musicals i actes diversos. També va fundar la organització *MUSE* (*Musicians United for Save Energy*, un grup d'artistes que treballen per un futur no nuclear) i l'any 1979, sota la seva iniciativa, van organitzar el concert *No Nukes* (No Nuclears), per donar suport a les fonts d'energia més segures, on les grans estrelles de la música americana van declarar la seva

¹⁰ Per més informació: <http://www.quinlanroad.com/>

¹¹ Per més informació: <http://www.bonnieiraitt.com>

oposició a l'ús de l'energia nuclear, aconseguint mitjançant la música augmentar la consciència ecològica de molts. Posteriorment aquest concert va ser editat en pel·lícula.

Als vuitanta, va mostrar la seva oposició a l'*apartheid* de Sud-àfrica i a la implicació nord-americana a Amèrica Central. També va donar suport als grups que treballen pels Nadius Americans, per la dona i els Drets Humans.

L'any 1995 va establir el *Bonnie Raitt Guitar Program*, que ofereix lliçons gratuïtes de guitarra per infants de 180 Clubs d'arreu del món.

D'ella, cal destacar la cançó ***Something to talk about***, sobre l'energia nuclear.

SUZANNE VEGA, nascuda el 1959 a Santa Mònica, Califòrnia, però des de fa molts anys viu a Nova York. Cal destacar la cançó ***The Queen and The soldier***, sobre la història d'un soldat que lluita sense saber perquè, es qüestiona el poder establert i és eliminat quan s'enfronta al seu destí. I també ***Luka***, sobre el maltractament infantil.

MICHELLE SHOCKED, nascuda a Texas l'any 1962. Cal destacar la cançó ***Graffiti Limbo***, on narra la mort d'un artista negre del *graffiti* en mans d'una dotzena de policies declarats innocents després del judici.

TRACY CHAPMAN, nascuda el 1964 a Cleveland, Ohio. S'ha configurat com una de les veus més compromeses del rock, amb cançons de missatges poètics que busquen la justícia i llibertat per totes les persones. Algunes de les seves cançons a destacar són: ***Talkin about revolution***, que descriu la vida dels aturats; ***Across the lines***, una denúncia al racisme; ***Behind the wall***, que ens descriu la vida als suburbis pobres nord-americans i que ens parla de violència domèstica; ***Mountains O' Things***, una cançó anticapitalista; també ***Freedom Now***, de suport a Nelson Mandela; ***Material World*** i ***Subcity***, on es descriu la desatenció i indiferència dels governs davant la misèria dels marginats urbans; ***Woman's Work***, una cançó feminista; ***Short Supply*** i ***The Rape of the World***, que ens parlen de la destrucció del medi ambient; ***Heaven's Here on Earth***, a on fa una crida a la pau, l'amor i la comprensió entre els humans; ***Bang, Bang, Bang***, sobre l'impacte devastador de la cultura de les armes; també la cançó ***Why?*** Que tracta temes socials com la pobresa i la despesa militar, entre d'altres.

Tracy Chapman va participar en la gira mundial d'Amnistia Internacional del 1989, ***Human Rights Now!***, amb motiu del quarantè aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans, i deu anys després també va participar al concert celebrat per AI amb motiu del 50è aniversari de la DUDH.

NATALIE MERCHANT, 1963, Jamestown, Nova York. Als 80 es va convertir en el símbol del folk-rock femení al formar part del grup ***10000 Maniacs***, però més endavant va decidir començar la seva carrera en solitari. Són moltes les cançons de protesta que ens ha deixat. Amb el grup 10000 Maniacs, de l'àlbum ***In My Tribe*** (1987) destaca ***Gun Shy***, sobre un noi que està fent el servei militar. També hi ha la cançó ***What's the matter here?*** Sobre la indefensió infantil davant la violència paterna. I de l'àlbum ***Blind Man's Zoo*** (1989): ***Please forgive us***, sobre l'imperialisme; ***The big parade***, sobre Vietnam; ***Jubilee***, sobre el racisme; ***Hateful hate***, sobre el colonialisme; ***Poison in the well***, una cançó sobre la contaminació. De l'àlbum ***Out time in Eden*** (1992) la cançó ***Tolerance***.

També ha destacat com a activista, donant suport a *Metges Sense Fronteres*, a l'organització dels drets humans i civils de gent que espera la sentència de mort *Southern Center for Human Rights* (<http://www.schr.org/> Atlanta, Geòrgia) i a l'organització *Riverkeeper*, (<http://www.riverkeeper.org/>) de Nova York, que vol acabar amb la contaminació del riu Hudson.

Cal destacar també que moltes cantants nord-americanes han mostrat el seu suport a campanyes en contra de les Mines Antipersona. El 1998 la cantant ***Emmylou Harris***, juntament amb el president de la organització *Vietnam Veterans of America Foundation* (VVAFA), van viatjar a Cambotja i Vietnam, i de retorn ella va decidir crear *Artist in Support of the Campaign for a Landmine Free World*,

aconseguint el recolzament de més de 40 artistes a la campanya, en gires, concerts i rallis musicals posteriors, de les que destaquen les cantants **Mary Chapin Carpenter**, **Sheryl Crow**, **Patty Griffin**, **Nanci Griffith**, **Bonnie Raitt**, **Gilian Welch** i **Lucinda Williams**¹². Els beneficis recaptats amb aquests esdeveniments musicals es van destinar a la VVAF, per finançar els seus projectes.

LLATINOAMÈRICA:

LILA DOWNS, va néixer el 1968 entre Oaxaca i Minnesota, llocs a on hi passarà la seva infantesa afrontant el racisme dels dos països, ja que no era ni d'un lloc ni de l'altre. Va estudiar cant, belles arts i antropologia social. Finalment es va decidir per la música, formant part de varis grups fins que es va establir en solitari. Les seves cançons ens parlen dels problemes socials contemporanis, reflectit en lletres sobre el racisme, l'explotació a les *maquiles*, la incomprensió i el tema central, la migració dels indígenes *mixtecs* que van a treballar als EUA. El seu penúltim àlbum s'anomena **BORDER**, una col·lecció de cançons inspirades en la vida a la frontera, la situació dels treballadors migrants, les privacions i el racisme que suporten els indígenes. L'àlbum està dedicat als "*migrants mexicans i en els esperits d'aquells que moren creuant la frontera*".

GLORIA ESTEFAN, va néixer el 1957 a l'Havana. Com a desig de pau cal destacar la cançó **Más Allá**, a on demana "*Siembra paz, brinda amor, que el mundo pide más*".

LUCRECIA, també va néixer a l'Havana. L'any 1996 llança un disc a on hi ha la cançó **La noche de la Iguana**, de Juan Pablo Silvestre, que va servir de tema principal de la banda sonora del documental **Balseros**. Una cançó que ens parla de Cuba, amb to crític. La tornada recorda a la cançó de Violeta Parra *Qué dirá el Santo Padre* (però amb alguna diferència: "*Pero que le pasa al Santo Padre que está en la Aloma, no se da cuenta que están matando a su paloma*").

EUROPA:

SINEAD O'CONNOR, irlandesa nascuda el 1966 a Dublín. Va llençar el seu primer àlbum el 1987 titulat *The Lion and the Cobra*. L'any 1991 va participar en un concert celebrat a Xile per Amnistia Internacional. De les seves cançons cal destacar **Black Boys on Mopeds**, sobre el conflicte a Irlanda del Nord; **My Special Child**, dedicada als refugiats Kurds, del que va celebrar l'any 1991 un concert a la Haia per la mateixa causa. L'any 1992 va gravar la cançó **Be Still**, pel projecte *Peace Together*, de Dublín. L'any 1994 va fer la cançó **Famine**, cançó situada fa 150 anys quan Irlanda va passar fam, resultat del colonialisme britànic. L'any 1997 va dedicar tot un àlbum a la gent d'Israel, Rwanda i Irlanda del Nord titulat **Gospel Oak**.

DOLORES O'RIORDAN. 1971, Irlanda. Juntament amb Mike Hogan, Noel Hogan i Fergal Lawler formen part del grup **The Cranberries**. D'entre tots els seus àlbums cal destacar les cançons escrites per ella: **Zombie**, de l'àlbum **No need to argue**, inspirada en els dos menors víctimes de l'atemptat d'Omagh del 1998, i on es manifesta el rebuig a qualsevol conflicte armat. El 1996 editen l'àlbum **To the Faithful Departed**, a on en destaquen les cançons **War Child**, a on es pregunta qui salvarà a tots els infants de les guerres i **Bosnia** sobre la guerra de Bòsnia. Al mateix any va participar amb Pavarotti, a l'àlbum "*Pavarotti & Friends together for the Children of Bosnia*". El 2002 van editar el seu últim àlbum, **Stars, The Best of 1992-2002**, del que en destaca la cançó **New New York**, sobre els atemptats de l'11 de setembre.

NATASHA ATLAS, va néixer a Bèlgica, però els seus avantpassats provenen d'Egipte, Palestina i Marroc. Ha viatjat gran part de la seva vida, fet que ha influït molt en la seva música. Ha format part del grup **Invaders of the Heart** i **Transglobal Underground**, així com també ha participat en discs de varis artistes i també en solitari. La seva música és una fusió entre la cultura occidental i àrab. L'any 2001 va ser nomenada Ambaixadora de la Bona Voluntat per la Conferència Mundial contra el Racisme de la ONU. Amb paraules de Mary Robinson (ex-presidenta d'Irlanda i ex-Alt Comissionat de

¹² Per més informació: <http://vvaf.org/>

NNUU pels DDHH) “*Ella personalitza el missatge de que hi ha força en la diversitat, que les nostres diferències, ja siguin ètniques, racials o religioses són una font de riquesa més que d’amenaça*”. Va participar en la primera manifestació contra la guerra d'Iraq al Regne Unit, idees que queden reflectides en l'àlbum **Something Dangerous**, en una cançó que porta el mateix títol.

NENEH CHERRY, va néixer a Estocolm el 1964. Ha participat en varis grups abans de començar la seva carrera en solitari, que s'estrena amb el *single* **Stop the war**, sobre les illes Falkland (Malvines). L'any 1990 va participar en l'àlbum benèfic **Red Hot and Blue**, per recaptar fons per la lluita contra la Sida, re-interpretant la cançó de Cole Porter, **I've got you under my skin**. La versió diu “*Comparteix el teu amor, però no comparteixis les agulles. Fes servir la teva ment i desperta a la realitat*”. Juntament amb Cher, Chrissie Hynde i Eric Clapton va gravar el 1995 la cançó **Love can build a bridge**, per la organització d'ajuda als infants pobres d'Àfrica *Comic Relief*¹³.

De la seva trajectòria cal destacar:

-1995- Col·labora amb Youssou N'Dour al disc **The guide** cantant a duo **7 seconds**, sobre la discriminació racial.

-1996 treu el seu àlbum **Man**, a on hi apareix la cançó **Woman**, sobre la discriminació de la dona i una rèplica a la cançó de James Brown **It's a man's man's world**.

-2004 va participar en l'àlbum **Unity**, juntament amb 15 artistes de 15 països diferents, amb cançons de missatges sobre la cooperació, l'amistat, la pau i la unitat, per celebrar els jocs olímpics d'Atenes 2004. Els beneficis de l'àlbum es van destinar a UNICEF per la lluita contra la Sida a projectes a l'Àfrica Sub-sahariana.

LIZA UMAROVA, és de Txetxènia (Federació Russa) i va créixer a Kazahstan, quan el 1944 els txetxens van ser enviats a l'exili. La seva família va retornar a Grozni el 1980, però van tornar a marxar amb l'inici de la guerra. L'any 1998 es va acabar una segona repatriació quan es va reiniciar la lluita. La seva casa fou destruïda i els seus familiars van marxar a Suècia, Alemanya i altres països, i ella va decidir instal·lar-se a Moscou. Tal i com ha comentat en una recent entrevista, no dona suport a la causa separatista, però diu que s'avergonyeix del seu país, Rússia, per aquesta classe d'intolerància i per la continuada i brutal guerra. La música li ha servit per canalitzar les seves angoixes, i les del seu poble, ja que segons ella “*La creativitat prové del patiment, i això és la felicitat*¹⁴”.

Del seu repertori, cal destacar¹⁵: **Grozny Hero-City**, un himne a Txetxènia; **Russian Mothers**, una crida a les dones de les dues bandes a unir-se, declarant a la cançó “*With our maternal strenght, we will stop this inhumane war*”; **Motherland**, sobre Txetxènia, amb el desig de que s'acabi la guerra, la violència i el barbarisme; i també **Chechen Woman** i **It's not the end**.

D'ESPANYA, cal destacar les cançons de **CRISTINA DEL VALLE** i **ALBERTO COMESAÑA**, parella artística coneguda amb el nom d'**Amistades Peligrosas**: **Quítame este velo** (coescrita per Cristina del Valle, Esther García i Luis Cabañas), que ens parla de la situació de les dones que viuen sota els “vels”, i també la cançó **Menina das favelas** (de Carlos de France) que descriu la vida d'una nena de la favela. També en destaca l'adaptació que han fet de la cançó **Aïsha**, de J. J Goldman, Khaled i E. Benzi, sobre la història d'una dona que demana que se li respectin els seus drets i llibertats. L'any 2003 s'han unit novament com a parella artística i han editat l'àlbum **La Larga espera** (2003), gravat a un campament saharauí i que dona nom també a una cançó dedicada a aquest poble.

Un altre grup a destacar són **LAS NIÑAS**, amb la seva cançó **Ojú**, contra la guerra d'Iraq, contra el president Bush, contra el *corralito* a Argentina... que va ser censurada per TVE. I de l'últim àlbum cal destacar la cançó **Savía negra**, sobre la destrucció del medi ambient.

¹³ <http://www.comicrelief.com>

¹⁴ “*La desesperación de una chechena forja un himno*”. 08/12/05. The New York Times. Arte & Estilo, El País, p. 11.

¹⁵ Per escoltar algunes de les seves cançons: <http://ex-soviet.blogspot.com/2005/02/liza-umarova.html>

També cal destacar algunes cançons de la cantant extremeña (nascuda a València), **BEBE**, com **Malo**, sobre la violència domèstica, i **Ella**, una cançó sobre la llibertat d'una dona a actuar i fer el què li vingui de gust, i **I'Ska de la tierra**, sobre com se sent el planeta terra degut al poc respecte que tenim els humans envers ella i tot el què l'habita.

I de la cantautora canària **ROSANA**, a part de cantar a l'amor, trobem varies cançons que encomanen optimisme i esperança, com **Sin Miedo** (del cd **Lunas Rotas**, 1996) una cançó que parla de viure sense por; **Sonríe** (**Luna nueva**, 1998) sobre la importància del fet de somriure per afrontar la vida; i de l'últim cd (**Magia**, 2004) cal destacar, **Agítese antes de usar**, i **Sé feliz... es gratis!**, cançons sobre la felicitat.

ÀFRICA:

MARIEM HASSAN, va néixer a Smara, Sàhara Occidental el 1958. De ben petita ja va començar a cantar i actualment és una de les veus més importants de l'exili saharauí, ja que la música o qualsevol manifestació cultural saharauí als territoris ocupats per Marroc estan prohibides. Forma part del grup **El Hafed** o altrament anomenat **Martir El Vali Mustafa Sayed** o **El Uali**, un grup de clara consciència política que compta amb el recolzament del Front Polissari ja que el considera un instrument important per la propaganda internacional. Amb aquest grup Mariem ha viatjat a molts països fent actes culturals que sovint han estat boicotejats per activistes i funcionaris marroquins a l'estranger. Han gravat varis discs, del que cal destacar **Polissario Vencerá**, una crida al poble saharauí a la defensa del seu país i conquesta d'un territori usurpat, produït per Mohammed Tami, Ministre de Cultura Saharauí de finals dels 70, meitat dels 80. També forma part del grup **Leyoad**, que canten cançons antigues i noves medej, amb qui ha gravat l'àlbum **A pesar de las heridas**, el 1998, dedicat als cants de les dones saharauis, que transmeten la càrrega emocional acumulada durant 28 anys d'oblit i espera. Cal destacar la cançó **Intifada**, sobre una revolta als territoris ocupats. L'àlbum del 2002, **Mariem Hassan, Leyoad y las Mujeres Saharauis**, transmeten els sentiments de les dones als camps de refugiats, el respecte i la llibertat del poble saharauí.

La seva veu s'ha convertit en la lluita del poble saharauí per la seva independència, tal i com ha comentat recentment en una entrevista *"Porto quasi trenta anys cantant i viatjant perquè tot el món conegui la situació d'un poble refugiat fora de la seva terra. Les meves cançons parlen dels infants que no tenen pare perquè se'n van anar a la guerra i no van retornar, i que viuen a la muntanya, pobres, i de les dones que pateixen a la terra dels argelians, als que els hi dono les gràcies"*¹⁶.

Del seu grup Leyoad en destaquen les cançons: **Id Chad**, o *La Festa*, un cant per demostrar la vida del poble saharauí; **Yasar Geidu**, *Trencant lligams*, a on es mostra la lluita del Sàhara per la independència i llibertat i **Sahara Neg gija**, *Sahara t'estimo*, un al·legat al seu poble .

Recentment ha publicat un àlbum en solitari anomenat *"Desitjos"*.

OUMOU SANGARE, va néixer a Mali el 1968 i de mica en mica es va anar convertint en cantautora, cronista social i defensora dels drets de la dona. Té quatre àlbums, del que cal destacar el primer, de l'any 1989 anomenat **Moussaoulou, Dona**. En les seves cançons ens parla de tots els aspectes de la vida al seu país, de la debilitat de la vida, de l'exili, però sobretot dels problemes que les dones han d'afrontar diàriament. Fins i tot ha comentat *"lluitaré fins la fi dels meus dies pels drets de les dones d'Àfrica i de tot el món"*.

De les seves cançons destaquen:

Magnoumako, Agonia. Parla dels *"patiments"* de les dones africanes, com quedar-se embarassada, donar llum, cuidar sola als fills, i després de que ella ho hagi donat tot per ells, totes les recompenses i honors aniran cap al pare.

¹⁶ *La voz viva del pueblo saharauí*. Carlos Galilea. El País, 28/01/06.

Dugu Kamalemba, *El caçador de faldilles*. És una crítica oberta a la poligàmia, sobre com els homes intenten convèncer a la seva nova esposa que ella és la qui més s'estima de totes les mullers.

Djorolen, *Ansietat*. Una cançó que parla sobre la pobresa africana, sobre els qui no tenen veu, ni esperança, ni poder.

Maladon, *Hospitalitat*. En aquesta cançó parla de la tradició de l'Hospitalitat africana, escrita al veure què està passant a molts països africans que estan expulsant comunitats senceres d'expatriats.

Sigi Kuruni, *El petit tamboret del matrimoni*. És una cançó tradicional que la canten les dones grans per avisar a les joves sobre com s'han de comportar al matrimoni. Però en realitat aquesta cançó és per recordar a la gent que si les dones han de respectar als homes, ells han de fer el mateix.

RASHA, nascuda al Sudán, país que abandonarà degut a la duresa del règim islàmic militar. S'introdueix en la vida musical gràcies als seus germans. L'any 1997 grava el disc **Sudaniyat**. Un any després participa davant d'una delegació de dones de NNUU en el dia de la Dona Treballadora a Nova York. Gravarà dos discs més, **La Sal de la vida** i **La Banda Negra**, dels que realitzarà una gira centreeuropea per presentar-los. El 2000 ha editat el seu últim disc, **Let me be**, a on parla segons les seves pròpies experiències, de la situació actual del poble sudanès, denunciant la cruel situació i problemes als que s'enfronten els immigrants, així com també de les seves il·lusions. Al mateix any, coincidint amb el 50è aniversari de l'ACNUR, va participar a Ginebra al festival **Refugee Voices**, del que amb posterioritat, 2001, en gravarà un cd amb el títol **Refugee Voices, Building Bridges**, amb Youssou N'Dour.

ANGELIQUE KIDJO, nascuda a Benín, es trasllada a París degut a la inestable situació política del seu país. Volia ser advocada especialista en Drets Humans, però finalment es va decidir per la música, ja que creia que així podria tenir més impacte. Ha col·laborat amb varis artistes internacionals; ha estat nominada tres vegades als premis *Grammy*; va participar en la pel·lícula nigeriana *Critical Assignment*, (que tracta el tema de l'accés a l'aigua potable, a on un homes corruptes intenten desviar fons destinats en la provisió d'aigua pels pobres) del que en va fer el tema musical **Deesa del Mar**, És **Ambaixadora de la Bona Voluntat de la UNICEF**, per qui ha participat en varis actes, com per exemple el 2002 que va aparèixer en una pel·lícula publicitària sobre el tràfic d'infants. Al mateix any va assistir a la consulta del lideratge africà sobre l'acció urgent *Children on the Brink* (Infants al límit de l'abisme) a Johannesburg, Sud-àfrica, a on es van establir prioritats en l'ajuda als infants i joves orfes o afectats pel VIH/SIDA; el 1996 va actuar en la cerimònia dels Premi Nobel i en la Sessió Especial sobre la Infància a l'Assemblea General de les NN.UU.

Les seves cançons ens parlen de justícia social, de la manca d'habitatges, del medi ambient... Cal destacar: **Oulala**, sobre una noia que somriu malgrat les adversitats, i **Mutoto Kwanza**, que significa *Infants primer*, inspirada en els infants de Tanzània afectats per la SIDA.

SADE, va néixer a Nigèria el 1959, però als quatre anys la seva família es va traslladar a viure a Anglaterra. De les seves cançons destaquen: **Why we can't live together**, de l'àlbum **Diamond Life** del 1984, de crítica a l'*apartheid* i dedicada a la gent de Sud-àfrica que va cantar el 1988 al *The Nelson Mandela 70th Birthday Tribute Concert*. De l'àlbum **Love Deluxe** del 1992, cal destacar la cançó **Pearl**, que ens descriu la vida diària d'una dona somalí que recull perles per sobreviure. També cal destacar la cançó instrumental de títol inspirador, **Siempre hay esperanza**, de l'àlbum **Stronger than pride** del 1988, i de l'àlbum **Lovers Rock** del 2000 la cançó **Immigrant**.

MÉS CANÇONS, ALTRES REALITATS...

A continuació s'inclou un llistat de cançons sobre temes que afecten a les dones, a la seva vida diària, al seu entorn, a les situacions que les rodegen, escrites per elles o també per homes.

Sobre les dones i els seus drets:

Aretha Franklin, el 1968 va versionar la cançó d'**Otis Redding's, R.E.S.P.E.C.T.**, referint-se tant al moviment negre dels drets civils com a la igualtat entre sexes i el respecte per les dones. Aquest any va ser precisament quan van assassinar a Martin Luter King, produint-se un esclat de violència als Estats Units.

Victor Jara (que va ser empresonat, torturat i assassinat l'any 1973 durant la dictadura de Pinochet) el 1971 va escriure la cançó **La muchacha del telar**, a on es relata la història d'una noia que treballa a un teler i que s'ha convertit en esclava de la fàbrica a on treballa, de la màquina, d'un horari i d'un salari. L'autor anima a la noia a teixir el seu propi destí. Actualment aquesta cançó ens remet a la situació que viuen moltes dones treballadores en les *maquilas* a Amèrica Llatina, a on són explotades, esclaves del treball, de jornades inacabables, d'inseguretat laboral, de salaris pèssims i mal pagats... Sobre les *maquilas* cal destacar també la cançó de **Pedro Guerra, Maquila** de l'àlbum *Bolsillos*.

John Lennon i **Yoko Ono** l'any 1972 van editar l'àlbum **Some time in the New York City**, a on s'hi troba la cançó **Woman Is the Nigger Of The World**, *La dona és el negre del món*, tema que es va prohibir als EUA, perquè no es podia dir la paraula negre. Lennon va ser recolzat per totes les revistes afroamericanes, però qui es va sentir ofès van ser tots els blancs. La cançó ens parla de quina és la situació en la que viu la dona, donant un missatge d'esperança i de reflexió al voltant d'aquesta situació perquè canviï. Dels dos també destaca la cançó **Angela**, sobre una activista negra a favor dels drets civils i de les dones, que es va centrar en la discriminació racial i la lluita de classes, i també de la denúncia del sistema judicial i penitenciari dels EUA.

De Lennon cal destacar també la cançó **Woman**. I de Yoko Ono **Sisters, o sisters**, una cançó feminista a on es fa una crida a les germanes del mateix sexe a construir un món nou.

L'any 1985, **Annie Lennox** i **Dave Stewart** de **Eurythmics**, van escriure la cançó **Sisters are doing it for themselves**, que va aparèixer a l'àlbum **Who's Zoomin'Who?** de l'**Aretha Franklin**, que canta juntament amb Annie Lennox i un cor de gospel, i que celebra l'alliberació de consciència de la dona.

El cantant canari **Pedro Guerra** l'any 2002 va editar l'àlbum **HIJAS DE EVA**. Aquest va sorgir per un encàrrec per part de la *Fundación Alfredo Kraus*. Pedro Guerra va decidir dedicar 14 temes a la violència que pateixen les dones arreu del món, partint de reflexions i texts de grans pensadors com Eduardo Galeano, José Saramago, Rosa Montero i altres. Els temes del cd fan referència a què pot suposar néixer nena i no nen; parla del *Burka*; del masclisme; de la feminització de la pobresa; de la prostitució; dels maltractaments; de les nenes que *maduren* abans d'hora; de l'ablació; del culte al cos; també trobem una cançó dedicada a les *Madres de Mayo*; una altre sobre les dones que acompanyen als soldats a les guerres... Per més informació: <http://www.pedroguerra.com/>

Sobre "Las Madres de los desaparecidos":

Ismael Serrano, l'any 1998 va editar l'àlbum **La memoria de los peces**, a on hi trobem la cançó **A las Madres de Mayo**, que ens remet a aquest moviment. L'any 1976 amb l'inici de la dictadura militar argentina, es van raptar, detenir il·legalment, torturar i assassinar a milers de persones. Es va començar a utilitzar la paraula *Desapareguts* (uns 30.000), per tots aquells que mai van tornar ni es sabia a on ni com estaven. Llavors va ser quan van aparèixer **Las Madres de Mayo**, decidint lluitar juntes, reunint-se a la *Plaza de Mayo* davant de la Casa Rosada (seu del govern), fins que aquest fet es va convertir en un acte repetit: cada dijous de les 15:30 a les 16:00, caminen al voltant de la plaça

exigint Veritat i Justícia, des del 1977 ja que segons elles “*La única lluita que es perd és aquella que s’abandona*”. Per més informació: <http://www.madres.org/>

D’U2 cal destacar també la cançó ***Mothers of the disappeared***, de l’àlbum **The Joshua Tree**, del 1998, que també fa referència a les *Madres de Mayo*. U2 va fer una gira anomenada PopMart, i quan van visitar Buenos Aires, el 5 de febrer de 1998, les *Madres* van pujar a l’escenari amb fotografies dels seus familiars desapareguts. Després de la cançó van posar mocadors blancs al coll de Bono.

Sobre els Desapareguts a Argentina, cal destacar la cançó de **Ruben Blades, *Desapariciones***, de l’any 1984 de l’àlbum **Buscando América**. El grup mexicà **Maná** ha popularitzat aquesta cançó novament arran de la realització de l’àlbum **Unplugged**, del 1999.

Sting l’any 1987 també va dedicar una cançó a *las Madres* dels desapareguts d’Amèrica del Sud, que es troba a l’àlbum **Nothing but the sun**, i es titula ***They Dance Alone***. La cançó fins i tot va ser prohibida a Xile, on Pinochet va prohibir també l’entrada al país a Sting, declarant-lo persona *non grata*.

Sobre Rigoberta Menchú:

Un altre grup, **Celtas Cortos** l’any 1993 va publicar l’àlbum **Tranquilo Majete**, a on hi ha la cançó ***Carta a Rigoberta Menchú***. **Rigoberta Menchú Tum**, va néixer a Guatemala el 1959 i és descendent de l’antiga cultura Maya-Quiché. Els seus pares i germà van ser torturats i assassinats pels militars durant la guerra civil de Guatemala (1960-1996). El 1980 es va exiliar a Mèxic, va tornar a Guatemala però va haver de marxar de nou, primer a Nicaragua i després a Mèxic. També va viatjar a Ginebra, a on formava part del grup de treball de les Nacions Unides sobre poblacions indígenes. L’any 1992 va rebre el **Premi Nobel de la Pau**, per dedicar tota la seva vida a la defensa i promoció dels drets i valors dels pobles indígenes d’Amèrica. Nacions Unides el 1993 la va anomenar **Ambaixadora de Bona Voluntat** en l’any Internacional dels Pobles Indígenes. També és assessora del Director General de la UNESCO i presidenta de la **Iniciativa Indígena per la Pau** (iniciativa que té el compromís de treballar pel ple reconeixement dels drets dels pobles indígenes del món i contribuir a l’establiment d’instruments jurídics per fer efectius aquests drets). També ha creat la seva pròpia fundació, **Fundación Rigoberta Menchú Tum**, que garanteix la realització i execució dels plans, programes i accions a favor dels DDHH, els Drets dels Pobles Indígenes i de les aportacions a la solució política dels conflictes mitjançant el diàleg, les negociacions i els acords de pau. Per més informació: <http://www.frmt.org/>

Sobre Aung San Suu Kyi:

El grup irlandès **U2** l’any 2000 va publicar l’àlbum **All that you can’t live Behind**, a on hi ha una cançó d’homenatge a **Aung San Suu Kyi, *Walk On***¹⁷. Aung San suu Kyi (1945), va néixer a Rangun, Myanmar. L’any 1988 després de viure uns anys al Regne Unit, retorna a Myanmar. El seu retorn coincideix amb unes mobilitzacions estudiantils que el govern reprimeix amb contundència i que causen milers de morts. Aquest episodi marca el començament del seu compromís per la democràcia: uns mesos més tard crea la Lliga Nacional per la Democràcia, un partit d’oposició. La feina de denúncia del seu partit de les violacions dels drets Humans li ha valgut la pèrdua de llibertat en diverses ocasions: del 1989 al 1995 i del 2000 al 2002 va estar 72 i 19 mesos, respectivament, sota arrest domiciliari.

A banda d’escriure sobre la no-violència i la resistència civil, ha difós el missatge de la lluita pels Drets Humans i la democràcia per la via de la no-violència arreu del país i ha seguit diverses vagues de fam per protestar per la detenció de membres del seu partit. Al maig del 2003 va ser detinguda per l’exèrcit, i actualment està sota arrest domiciliari.

¹⁷ En la següent pàgina web es diu que escoltar U2 a Myanmar pot suposar una pena entre tres i deu anys de presó, ja que la junta militar ha inclòs U2 en una llista negra el cd ***All that you can’t live Behind***, per la cançó dedicada a Aung San Suu Kyi. Per més informació: http://www.lahaine.org/musica/birmania_carcelu2.htm

L'any 1991 se li va lliurar el **Premi Nobel de la Pau**, en atenció a la seva "*lluita noviolenta a favor de la democràcia i els Drets Humans*", i per constituir "*un dels exemples més extraordinaris de coratge civil en el continent asiàtic en les últimes dècades*". El 1990 se li va atorgar el premi **Thorolf Rafto dels DDHH** (premi Nobel dels DDHH) i el premi **Sajarov de la Llibertat de consciència** concedit pel Parlament Europeu el 1991. El 1992 se li va atorgar el premi **Simón Bolívar** i la **Medalla Presidencial de la Llibertat d'Estats Units** (2000).

Sobre la dona zapatista:

En la societat mexicana les dones continuen exigint el reconeixement dels drets socials, polítics, econòmics, humans... les dones indígenes sovint són marginades pel seu color, la seva cultura, la seva llengua, el seu passat. L'EZLN està lluitant per canviar aquesta situació, i en el sí de l'exèrcit les dones gaudeixen de certs drets (com per exemple el dret de decidir el numero de fills que volen tenir, el dret de participar en la comunitat, a escollir parella...). S'exigeix el respecte, la justícia i la dignitat, ensenyant en el sí del zapatisme acabar amb les diferències entre homes i dones. Sent així més d'una tercera part dels combatents de l'EZLN són dones i entre la dirigència existeix una igualtat entre els comandants d'ambdós sexes. Com a comandant cal destacar a Ramona, la que era la zapatista més coneguda (va morir el 6 de gener del 2006) i que representava un símbol de lluita i contra la opressió.

Algunes cançons sobre la dona zapatista són: **Todos somos Ramona**, del grup mexicà **Quetzal**, 2000, i **Herminia**, de **Pedro Guerra**, de l'àlbum **Ofrenda**, 2001, que ens parla sobre la dona indígena.

Sobre la situació de la dona a Ciudad Juárez (Mèxic):

En l'última dècada més de 400 dones han estat violades, assassinades i abandonades en zones deshabitades a Ciudad Juárez (Mèxic). Les autoritats encara no han aconseguit esclarir què ha passat. Les hipòtesis parlen de tràfic d'òrgans, crim organitzat, xarxes de tràfic de dones, companyies o persones que realitzen vídeos de pornografia¹⁸.

Sobre aquesta situació en destaca la cançó "**Las Mujeres de Juárez**", del grup mexicà **Los Tigres del Norte**, escrita per Paulino Vargas i inclosa a l'àlbum "**Pacto de sangre**". La cançó narra l'assassinat en sèrie de moltes treballadores i va despertar la oposició de molts familiars de les víctimes, fins i tot va estar censurada, ja que es van sentir ofesos i creien que el grup només es volien fer rics aprofitant l'avinentsa. Davant d'aquestes declaracions ells van comentar que se'ls havia mal interpretat, ja que només volien recolzar als familiars, denunciant la impunitat dels assassinats.

També, el grup mexicà **Jaguares**, en el seu últim disc, "**De Caifanes a Jaguares**", han decidit incloure dos documentals sobre les dones desaparegudes a **Ciudad Juárez: "Ciudad Juárez and Chihuahua: search for justice"** i "**Dual injustice: femicide and torture in Ciudad Juárez and Chihuahua**". "*Es tracta d'una col·laboració amb Amnistia Internacional i varem decidir incloure'l al disc per donar major difusió a un problema molt greu. Demanem, com ho fan moltes de les mares de les dones que han estat assassinades en aquesta ciutat, que es faci justícia i que es detingui als culpables*¹⁹".

Durant el mes de gener del 2006 es va realitzar un concert de recolzament a la causa de Juárez organitzat a la Plaza del Zócalo, a la Ciutat de Mèxic, en el que hi van participar Jaguares, Ely Guerra, Àlex Lora (amb el tema **Las mujeres de Juárez**), Alejandro Lerner (amb el tema dedicat a les dones de Juárez **De mariposa a Cruz**), Ana Gabriel (amb el tema **Tiempo de hablar**), Axioma (con el tema **Ni una más**), No C, Nancy Peña, Tori Amos, i artistes espanyols com Serrat, Fangoria, Cristina del Valle,

¹⁸ Extret de:

http://news.bbc.co.uk/1/hi/spanish/specials/2003/sobreviviendo_a_la_tragedia/miedo_en_ciudad_juarez/newsid_3116000/3116706.stm

¹⁹ "**El grupo mexicano Jaguares lleva a las canciones de su nuevo disco el eco de las desaparecidas de Juárez**". Amelia Castilla, Madrid. El País, Espectáculos, 06/10/05.

Marina Rossell, Clara Montes, Mercedes Ferrer, Inma Serrano, Caco Senante²⁰. També hi va participar l'artista mexicana Teresa Margolles que ha dedicat quatre obres artístiques a Juárez **Lote Bravo**, **Lomas de Poleo**, **Anapra** i **Cristo Negro**.

Sobre la violència domèstica:

Ja sigui amb lletres poètiques com amb lletres directes, aquestes cançons ens recorden que la violència domèstica és un mal que existeix a la nostra societat i que no ens ha de deixar indiferent. Són cançons que ens parlen de violència física, psíquica, sexual, dirigida cap a les dones, als infants o a la família; les lletres són de denúncia; consells; opinions... Algunes cançons sobre el tema són²¹:

ALANIS MORRISSETTE- PRECIOUS ILLUSIONS.
AMANDA MARSHALL- BIRMINGHAM.
AMARAL- SALIR CORRIENDO.
ANA BELEN - UN EXTRAÑO EN MI BAÑERA.
ANI DIFRANCO- NOT A PRETTY GIRL.
ANDY Y LUCAS- Y EN TU VENTANA.
ASPID- FLORES DESHOJADAS.
BEBE- MALO- ELLA.
CRISTINA DEL VALLE/ESTHER G.REDONDO- ENCADENADA.
DEF CON DOS- A.M.V (AGRUPACIÓN DE MUJERES VIOLENTAS). ELLAS DENUNCIARON.
EDMUNDO RIVERO- AMABLEMENTE.
EDUARDO FOSSAS- HISTORIA DE MALOS TRATOS.
ELS PETS- UNA FIBLADA A LA PELL.
EMINEM- KIM.
GLORIA GAYNOR- I WILL SURVIVE.
GRETA Y LOS GARBO- ANA.
HOUSE OF FREAKS- BROKEN BONES.
INMA SERRANO- ACABARÉ.
ISMAEL SERRANO- CAPERUCITA.
KTULU- EL LATIDO DEL MIEDO.
LA FUGA- A GOLPES.
LISA LOEB- I DO.
LOS CHICHOS- PAPÁ, TU NO PEGUES A LA MAMA.
LOS CHUNGUITOS- MUJER MALTRATADA.
LOS CRUDOS (KRU2) – MALOSTRATOS.
MALÚ- APRENDIZ.
MÁRTIRES DEL COMPÁS- MALTRATADA.
MERCHE- ABRE TU MENTE.
NICK CAVE & KILIE MINOGUE- WHERE THE WILD ROSES GROW.
PASIÓN VEGA- MARIA SE BEBE LAS CALLES.
PAT BENATAR- HELL IS FOR THE CHILDREN, maltractament infantil. LOVE IS A BATTLEFIELD. SUFFER THE LITTLE CHILDREN.
PEDRO GUERRA- HOGAR
PETER GABRIEL- SHAKING THE TREE.
PINK- FAMILY PORTAIT Violència Familiar.
PRINCE BUSTER- 10 COMMANDMENTS (FROM MAN TO WOMAN).
REINCIDENTES- AY DOLORES.
REVOLVER- LO QUE ANA VE.
SARATOGA- NO.
SHANIA TWAIN- BLACK EYES, BLUE TEARS.
TATIANA BUSTOS- ALICIA VA EN COCHE.
THE CURE- BOYS DON'T CRY.
VICTOR MANUEL- EL CLUB DE LAS MUJERES MUERTAS.
YOUTH BRIGADE- BETTER WITHOUT YOU.

²⁰ Per més informació: "**Los crímenes de Ciudad Juárez. Música y arte de denuncia**". Babelia, El País, 18/02/06.

²¹ Per consultar la lletra d'algunes d'aquestes cançons visitar: <http://www.malostratos.com/contenido/biblioteca/musica/index.htm>

A Espanya, s'ha editat l'àlbum **HAY QUE VOLVER A EMPEZAR** (2004), que inclou 16 temes sobre el món de la dona, amb l'objectiu de frenar la violència domèstica al nostre país. En aquest hi participen Rocío Jurado (que canta **Sobreviviré**), Marilia (**Yo no soy esa**), Cristina del Valle (**Luka**), Greta y los Garbo (**How come, how long**), Lolita (**Y no me importa nada**), Lucrecia (**No llores mujer**), Alazan (**Sin miedo**), Nosotrãsh (**El enemigo en casa**), Teresa Barrientos (**Ave María**), Marina Rosell (**Tratame Bien**), Olga Roman (**María Vale más**), Fangoria (**Ese hombre**), Papá Levante (**Practicar sexo**), Mari Trini y los Panchos (**Ayudala**) i Clara Montes (**Sólo mía**), i amb la col·laboració especial de Sole (Presuntos Implicados), Angeles (Camela) i Melodi.

Abans de donar pas a iniciatives musicals encapçalades per dones cap a la cerca de la pau, cal comentar l'existència de **FREEMUSE- FREEDOM OF MUSICAL EXPRESSION** (<http://www.freemuse.org>), una organització internacional independent, creada el 1999, que es basa en la Declaració Universal dels Drets Humans de les Nacions Unides, que defensa la llibertat d'expressió dels músics i compositors a nivell mundial, i que està en contra de la censura arbitrària i de la persecució dels músics. Els seus objectius són documentar violacions i discutir els seus efectes en la vida musical; informar als mitjans de comunicació, a les organitzacions de DD.HH i al públic en general; recolzar als músics necessitats, observar els seus processos i desenvolupar una xarxa global en recolzament als músics i compositors amenaçats.

Així doncs en aquesta pàgina web trobem un apartat dedicat a la **dona**, a on es documenten diferents situacions a varis països sobre les dones que han de lluitar contra la censura, –com per exemple l'expulsió de la cantant americana Linda Ronstadt d'un Casino de Las Vegas per lloar a Michael Moore i a la seva pel·lícula *Fahrenheit 9/11*; com també la protesta contra la censura protagonitzada per Alanis Morrissette als premis *Juno Awards*–; cantants que critiquen als seus governs; governs que prenen mesures contra les cantants...

INICIATIVES PROTAGONITZADES PER DONES:

Actualment al món trobem iniciatives liderades per dones que davant diverses situacions de violència (conflictes armats, violacions dels Drets Humans, pobresa...) elles responen donant notes d'esperança cap al canvi d'aquestes situacions. Ja siguin actes preventius o reactius elles s'organitzen inventant vies no violentes per resoldre els conflictes.

PER LA PAU AMB LES ARMES DE LA CULTURA- Plataforma de Dones Artistes Contra la Violència de Gènere (PMACVG)

Del 25 de febrer al 2 de març del 2004 la PMACVG i l'Associació Hispana-Palestina-Jerusalem van organitzar un viatge a Palestina, i amb paraules de la presidenta de l'Associació, Cristina del Valle *"el viatge és una crida a la consciència de l'horror que viu un país ocupat, al que se l'està rodejant amb un mur vergonyós, i per trobar-nos amb dones d'allà, que, com en tots els conflictes, sent les que lluiten per la pau, sempre són les principals víctimes"* (*El país*, 24/02/04, p.40). Així doncs es pretén *"Condemnar l'apartheid que aïlla i anul·la el poble palestí amb les nostres pròpies armes, que són la música i la paraula"*²².

En la seva estada a Palestina es van reunir amb la Reina Rania de Jordània; el president de l'ANP Yasser Arafat; Hanan Ashrawi, presidenta de la comissió de DDHH; diferents organitzacions de Dones Palestines i Israelianes (com les Dones de Negre); i amb parlamentaris israelians. Van visitar els campaments de refugiats de Jenin i Nablus i les ciutats de Jerusalem, Ramallah, Betlem i Kalkiliah, ciutat rodejada pel mur. En total hi van anar 120 persones entre artistes (cantants- Dover, Marina Rossell, Cristina del Valle, Caco Senante, La Frontera, Carmen Paris, La Loca María, Mercedes Ferrer, Carlos Chaouen, Totxu, Esmeralda Grao, Farnox el Mecánico del Swing, Ángel Petisme, Armando y El Expreso de Bohemia, Toli Morilla, Lagarto Amarillo, Dani Huarte; Actrius, actors i models: Mónica Randal, Silvia Abascal, Natalia Dicenta, Pilar Ordóñez –que va comentar *"Creiem que el riure, l'alegria, l'amor són el que aportem les dones, per acabar amb la violència; ja que si alguna cosa ens uneix a totes a tot el món és que som militants de la vida"* (*El País*, 24-02-04, p.40), Andrea Guardiola, Enric Majó, Claudia Gravi, Laura Ponte. I escriptores, Lucia Etxebarria, Eugenia Rico, entre altres), organitzacions de dones, polítics i mitjans de comunicació.

Van realitzar varis concerts, com per exemple al Teatre Principal de Ramala, on van fer una versió de la cançó **The Wall** de Pink Floyd modificant la tornada: *"Killer, Sharon. Deixa'ns en pau/ No volem ser un altre maó/ No volem ser un maó del teu mur"*. També en van celebrar un altre a un teatre de Betlem on per exemple Marina Rosell va cantar **Bufa Ventet**, amb el músic palestí Astoral Abu Sharma i Mercedes Ferrer va cantar **Revolución**, on va comentar *"Amb la cadena de l'amor destruïrem el mur de l'odi"* (*El periódico de Catalunya*, 01/03/04, p. 48).

De retorn del viatge la PMACVG van organitzar l'espectacle **ELLAS DAN LA NOTA**²³, una gira musical, de poesia i ball, on van actuar a 13 ciutats espanyoles entre el mes de febrer i juny del 2004, per denunciar els maltractaments contra les dones. L'objectiu de l'espectacle era que el públic prengués consciència de la gravetat de la violència que s'exerceix sobre la dona en tots els àmbits de la vida.

Durant la segona setmana del mes de setembre del 2004 la PMACVG va organitzar un viatge a Algèria, -gràcies al recolzament i acollida del president Abdelaziz Buteflika- a on van realitzar un concert d'artistes espanyols, argelians i saharauis, per impulsar els procés de pau, el dret a l'autodeterminació i ajuntar els esforços de les dones en la resolució del conflicte del Sàhara Occidental.

Durant el mes de gener del 2006, el dia 22, la PMACVG va organitzar un concert de músics espanyols i mexicans, a la plaça del Zócalo, a Ciutat de Mèxic, en el que hi van assistir 70.000 persones

²² Comentari de Cristina del Valle extret de:

http://www.nodo50.org/haydeesantamaria/docs_ajenos/artistas_palestina_23022004.htm

²³ <http://www.ellasdancelanota.org/>

i hi van participar més de 50 artistes durant 12 hores, per denunciar i protestar per la impunitat amb que es cometen els assassinats de dones a Ciudad Juárez.

I durant el mes de desembre del 2006 la PMACVG va viatjar novament a Palestina, per actuar davant el Portal de Betlem, participant entre d'altres, Aurora Beltrán, Sasha Sokol, Carmen París, Judith... acompanyades per l'Orquestra Simfònica de Dones d'Europa i un grup de pop. Durant l'actuació varies actrius van participar llegint poemes al·lusius a la pau i a l'enteniment, llegint el document "*La fulla de ruta de les dones per la pau*"²⁴.

MARXA MUNDIAL DE DONES

L'any 2000 es va celebrar la **Marxa Mundial de Dones** (<http://www.marchemondiale.org>), arrel de la celebració l'any 1995 de la **Marxa Mundial de Dones contra la pobresa** realitzada a Quebec. Les reivindicacions mundials de la marxa van ser eliminar la pobresa, demanant la redistribució de la riquesa, i eliminar la violència cap a les dones, apel·lant al respecte de la seva integritat física i mental.

Milers de grups van manifestar la seva solidaritat amb les dones del món. Més de quaranta països van organitzar la seva pròpia marxa nacional; hi van participar al voltant de 6000 grups, d'un total de 161 països, d'entre els quals 110 van formar una coordinació o coalició per treballar sobre la marxa mundial a escala nacional.

La organització de la Marxa va fer una crida a totes les dones del món a compondre una cançó que plasmés les lluites i les esperances de les dones. Es van rebre 30 cançons a on les dones deien No als conflictes armats, a la corrupció, a la impunitat, al tràfic sexual, a la violència familiar, s'oposaven a les injustícies, als models econòmics actuals, a la fam, a la discriminació i a l'explotació, demanant a la vegada el respecte als seus drets, l'equitat, la igualtat, el poder d'escollir, el dret a expressar-se i decidir. Totes les lletres es van reunir en una sola cançó internacional, amb la sonoritat de 26 idiomes provenint de 23 països del món. La cançó es va titular **Capiré Mosamam Capire** (*Comprensió, Determinació, Comprensió*) i és una crida a les dones a la participació, per aconseguir un món millor encaminat cap a la pau, la justícia, la igualtat i la dignitat.

El tema musical es pot escoltar a la pàgina web:

http://www.marchemondiale.org/es/bulletin/02_2001.html

AUSTRIA CAMBIARÀ EL SEU HIMNE PER SEXISTA:

L'himne austríac, l'únic europeu escrit per una dona, serà reformat per a eliminar els aspectes sexistes que conté la lletra, i la primera versió alternativa ja ha sonat a les ones de la ràdio estatal. La iniciativa per a modificar el text la va llançar la ministra de la Dona, **María Rauch-Kallat**, per considerar que l'antic text té aspectes discriminatoris que atempten contra la dignitat femenina. L'himne de la II República d'Àustria el va escriure el 1947 la poetessa **Paula Von Preradovic**, mentre que els arranjaments actuals els ha supervisat un home, el seu fill **Fritz Molden**. Els aspectes sexistes resideixen en un vers que entona "Grans fills té la nació", i s'ha modificat per un "Filles, fills grans té la nació". Així mateix es va canviar el text original per a convertir un "cor de germans" en un "cor de l'alegria", substituint la paraula "pàtria" (Vaterland, en Alemany, amb al·lusió directa al pare) per la de "nació". La ministra, del conservador Partit Popular Austríac (OeVP), va dir al diari *Kurier* que la política d'igualtat "també és política lingüística" i que l'himne conté una discriminació. "Si es parla de fills, cal parlar també de filles".

El canceller federal austríac, **Wolfgang Schüssel**, vol encarregar a les ministres del seu Gabinet que presentin un text consensuat per la festa nacional, el pròxim 26 d'octubre. El soci de coalició del Govern, el BZOe que presideix l'ultranacionalista **Joerg Haider**, rebutja rotundament

²⁴ "*Sinfonía de mujeres por la paz en Palestina. Cristina del Valle, Carmen París y Mercedes Ferrer cantarán el día 24 en el Portal de Belén*". El País, 18/12/06.

aquesta reforma, i Ursula Haubner, ministra d'Afers Socials d'aquest partit i germana de Haider, va proposar "preguntar a les dones si es senten discriminades". Bona acollida, per contra, ha tingut la idea entre les files de l'oposició socialdemòcrata i Els Verds, que amb anterioritat ja havien plantejat la reforma.

L'himne, amb lletra de Paula von Preradovic i música inspirada la cantata KV 623a de **Mozart** (coneguda com "cantata masona"), es va designar oficialment himne austríac. Von Preradovic va guanyar un concurs al que es van presentar 1.800 propostes i se'n va emportar l'honor, així com 10.000 xílings de recompensa, que va donar a Càrites.

Notícia extreta íntegrament del diari ***El País***, *Gente*, 29/09/2005

POSSIBLES PAUTES DE TREBALL:

Abans de donar per finalitzat aquest mòdul, ja que la música pot ser utilitzada com a instrument per ensenyar la pau en el currículum escolar, es dona pas a una fitxa musical per qui vulgui treballar el contingut de Música, Dones i Pau, amb finalitats educatives. Aquesta s'enfoca a partir de les Cançons, però el treball també es podria enfocar de cara als personatges, cantants, cantadores, grups, organitzacions de música i pau, iniciatives varies... veient que la música, de moltes maneres es posa al servei de la pau, o la pau al servei de la música i no només amb cançons.

PEL PROFESSOR, PROFESSORA:

Informació prèvia que cal donar als alumnes:

- Títol de la cançó.
- Any en què es va compondre.
- Breu biografia del/la cantant.
- Context internacional en el què va viure el o la cantant.

PER L'ALUMNE, ALUMNA:

(A partir de la informació que ha donat el professor/a, més d'altra que l'alumne/a pot buscar).

Sobre l'autor/a:

- Què ens saps sobre ell o ella?
- A on es va escriure la cançó i quin any?
- Quins precedents creus que el/la cantant es podria haver influenciat? Perquè?
- Què creus que ens vol transmetre, quin és el missatge que ens vol donar?
- Perquè ha escrit aquesta cançó?
- Quins recursos ha utilitzat per fer-ho possible?
- A qui creus que va dirigida la cançó? Perquè?
- Quina repercussió creus que va tenir aquesta cançó?

Sobre l'alumne/a:

- Quines sensacions has tingut al escoltar la cançó?
- Sobre què has reflexionat?
- Per a què creus que et serviran aquestes reflexions i aprenentatges que n'has tret a partir d'ara?
- Estàs d'acord o en desacord amb el missatge que s'expressa en aquesta cançó?
- Si tu t'haguessis trobat en la mateixa situació que els cantants, què hauries fet? Perquè?
- Quins recursos al teu abast utilitzaries (tant artístics com no artístics)?
- Suposant que has creat una cançó i ningú la vol escoltar, què faries? Com intentaries subratllar la importància del missatge que vols donar al món i que es nega a escoltar?
- Has vist la PAU representada en aquesta cançó? De quina manera es representa?
- Amb quines altres paraules pots relacionar aquesta obra? (DDHH, justícia, llibertat...)
- Quines imatges o paraules donen força al significat de la cançó?
- A part d'aquesta cançó, pots relacionar el missatge que el compositor, artista, cantant ens vol donar amb d'altres iniciatives que coneguis? Quines?
- Què has apreciat a nivell de tècniques musicals en la cançó? (Per exemple forts, fluïdos, ràpids, lents, quins instruments s'utilitzen, veu/s...).
- Perquè creus que es donen aquests recursos?

BIBLIOGRAFIA

MIRIAM MAKEBA

http://www.fao.org/wfd/ambas/amb/makeba_es.htm
http://www.fao.org/wfd/ambas/amb/makeba02_es.htm
http://www.murciarock.com/070302_1conciertos.htm
http://www.elcorresponsal.com/modules.php?name=ElCorresponsal_Biografias&req_bio_id=148
http://www.iespana.es/afrocaribe/Miriam_Makeba.htm
http://africana.com/research/encarta/tt_330.asp
<http://www.webguru.com/miriam-makeba-biography.htm>
http://www.aaregistry.com/african_american_history/741/Miriam_Makeba_Mother_Africa
<http://zar.co.za/miram.htm>
<http://www.leopardmannen.no/m/makeba.miriam.asp?lang=gb>
http://www.canoe.ca/JamMusicArtistM/makeba_miriam.html
<http://www.rebellion.org/africa/040517semana.doc>

NINA SIMONE

<http://ninasimone.com/>
<http://www.sing365.com/music/lyric.nsf/Nina-Simone-Biography/BE32A33685194C56482569A10013946C>
<http://www.terra.es/ocio/articulo/html/oci18923.htm>
<http://www.antorcha.org/musica/simone.htm>

JOAN BAEZ

<http://www.joanbaez.com/>
<http://baez.woz.org/>
<http://www.richardhess.com/joan/>

SARA ALEXANDER

<http://sara.alexander.free.fr/>
<http://www.barcelona2004.org/cat/eventos/espectaculos/ficha.cfm?IdEvento=808>
<http://www.alliancefr.com/culture/sara/>
http://www.satellit-cafe.com/common/www_concert.php?id=70&day=2002-05-29
http://www.infothuis.nl/smc/FreeWave/forto_vop.htm
http://www.rnw.nl/realradio/features_archive/html/vop2.html
<http://www.solidarite-birzeit.org/initiatives/27septembre03.php>

NOA

<http://www.noasmusic.com/noasmusic.html>
<http://membres.lycos.fr/mlacoste/noa/>
<http://audio.ya.com/egalindo76/noa.htm>
<http://www.people.fas.harvard.edu/%7EArubin/noa.html>
<http://audio.ya.com/egalindo76/noatxt.htm>
<http://audio.ya.com/egalindo76/noamuseum/0208.htm>
<http://universal-vhost.captcave.com/noa/site.htm>
<http://www.estaciontierra.com/as/noa.htm>
<http://membres.lycos.fr/achinoam/english.html>
<http://online.infomedia.it/riviste/interview/noa/>
<http://www.juntadeandalucia.es/iam/revistameridiam/numero27/noa.pdf>

YANG DU TSO

<http://www.barcelona2004.org/cat/eventos/espectaculos/ficha.cfm?idEvento=1288>
http://www.ethnotempos.org/chroniques/yang_du_tso.htm

HOURIA AICHI

<http://www.fezfestival.org/prg2000/usartistes/ushouriaAichi.html>
http://www.tamurth.net/breve.php3?id_breve=900
http://www.saramusik.org/breve.php3?id_breve=68
http://musique.telerama.fr/edito.asp?art_airs=Airs011710

LUZMILA CARPIO

<http://www.luzmilacarpio.com/>

MARZIEH

<http://www.iran-e-azad.org/mz/mzprofile.html>
<http://www.iran-e-azad.org/mz/>
<http://mymarzieh.tripod.com/profile.html>

AYNUR

<http://www.nodo50.org/javierortiz/jortiz1/diskos/aynur.htm>

LA NUEVA CANCIÓN

<http://www.bowdoin.edu/~eyepes/latam/nuevacanc.htm>
<http://www.notas.com/html/soledadbravo.htm>
<http://music.msn.com/artist/default.aspx?artist=149111>
<http://www.violetaparra.scd.cl/>
<http://icarito.latercera.cl/biografias/1925-1958/bios/parra-violeta.htm>
<http://www.cancioneros.com/lm.exe?LM=4&PG=4>
<http://www.astrolabio.net/msosa/articulo/10665890367187.html>
<http://www.mercedessosa.com.ar/>
<http://www.pww.org/past-weeks-2001/Mercedes%20Sosa.htm>

LA NOVA CANÇÓ

PUJADÓ, Miquel. *Diccionari de la Cançó. Dels Setze Jutges al Rock català*. Edicions de l'Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 2000.

ALTRES:

<http://www.quinlanroad.com>

<http://www.juliefelix.com>

<http://sentstarr.tripod.com/beatgirls/jufelix.html>

<http://www.mag.org.uk/magtest/musicbeatsmines/review.htm>

<http://www.mag.org.uk/magtest/topintro.htm>

<http://www.bonnieraitt.com/activism.php>

<http://www.mtv.es/artistas/article.jhtml?id=20001594> Natalie Merchant

<http://www.liladowns.com/>

<http://www.barcelona2004.org/cat/eventos/espectaculos/ficha.cfm?IdEvento=1282>

http://www.todomusica.org/sinead_oconnor/sinead_oconnor_1.shtml

<http://www.sinead-oconnor.com/>

<http://www.cranberries.com/>

<http://natachaatlas.net/>

http://www.animadas.com/artistas/natacha_atlas.htm

<http://www.barcelona2004.org/esp/actualidad/entrevistas/entrevista.cfm?id=19>

<http://www.nenehcherry.de/>

http://www.unicef.org/about/partnerships/index_22970.html

<http://ex-soviet.blogspot.com/2005/02/liza-umarova.html>

<http://www.rosana.net>
<http://www.labebebellota.com/>

<http://www.nubenegra.com>
<http://www.oumousangare.co.uk/>
<http://www.ourplanet.com/imgversn/144/spanish/kidjo.html>
http://www.unicef.org/spanish/people/people_angelique_kidjo.html
<http://www.angeliquekidjo.com/>

http://lams.laschools.net/classes/heacock/Women/Franklin/aretha_franklin.htm
http://www.elpais.es/comunes/2004/50_anos_rock/09.html
<http://groovetown.co.uk/songs/displaysong.php?id=475&cid=34> Sisters are doing it for themselves
<http://www.madres.org/>
<http://hem.bolina.hsb.se/o-diessler/historia.htm>
<http://www.easybuenosairescity.com/biografias/madres.htm>

<http://www.frmt.org/>
<http://www.pedroguerra.com>
<http://www.ub.es/solidaritat/observatori/chiapas/chiatran.htm>
http://flag.blackened.net/revolt/mexico/ezln/1997/romana_at_uni_mar.html
<http://www.ezln.org/documentos/1996/19960308.es.htm>
<http://www.freemuse.org>
<http://www.freemuse.org/sw2104.asp?searchresultid=34&word=wartime&filterid=1160&indexid=111>

<http://jose.herrero.eresmas.net/index2.htm> Cristina del valle
http://www.nodo50.org/haydeesantamaria/docs_ajenos/artistas_palestina_23022004.htm
<http://www.argentina.indymedia.org/news/2004/02/171918.php>
http://www.elpais.es/solotexto/articulo.html?xref=20040308elpepiesp_4&type=Tes&ed=diario

<http://www.marchemondiale.org>

“100 músicos, actores y escritores españoles viajan a Palestina como embajadores de la paz”. Fernando Iñiguez. 24/02/04. El País. P. 40.

“Música para cicatrizar heridas. Escritoras, cantantes y actrices españolas viajan a Palestina en una caravana de paz”. Núria Martorell. 01/03/04. El periódico de Catalunya. P. 48.

“Poemario por un Sáhara libre. La PMACVG canta por el pueblo saharauí en Argel”. Núria Martorell. 13/09/04. El periódico de Catalunya. P. 45.

“La desesperación de una chechena forja un himno”. 08/12/05. The New York Times. Arte & Estilo, El País, p. 11.

“El grupo mexicano Jaguares lleva a las canciones de su nuevo disco el eco de las desaparecidas de Juárez”. Amelia Castilla, Madrid. El País, Espectáculos, 06/10/05.

“Los crímenes de Ciudad Juárez. Música y arte de denuncia”. Babelia, El País, 18/02/06.

“La voz viva del pueblo saharauí”. Carlos Galilea. El País, 28/01/06.

“La cantante Aynur da voz a la mujer Kurda en Turquía. Su nuevo disco, “Nûpel” se acaba de editar en España”. Carlos Galilea. El País, 12/04/06.

David S. Mordoch. **FOLK-POP FEMENINO**. Serie Canciones, Editorial Fundamentos, Madrid, 1990.

Sanfeliu, Alba. *Música i pau*. Recerca d'investigació, Escola de Cultura de Pau. 2003-2004.

CD ***Les Voix de la Paix, Voices for Peace***, Thierry Van Roy, International Yehudi Menuhin Foundation, 1998, Auvidis.

CD ***Lluna de Pau***, Maria del Mar Bonet amb la Coral Cantiga. Sabadell, Picap, 2003.

Aquest document ha estat elaborat per Alba Sanfeliu, responsable del programa de Música, Arts i Pau, de l'Escola de Cultura de Pau.